

Martos Gábor

A fotó a mai magyarországi műkereskedelemben

„Ma minden avégből létezik, hogy fénykép váljék belőle.”

(Susan Sontag) [1]

„Minden, ami pénzt hozhat, műalkotásnak minősül.”

(Judith Benhamou-Huet) [2]

Tartalomjegyzék

Fotó – műtárgy – műkereskedelem

Módszertani kérdések

Mit?

Hol?

Hogyan?

Kitekintés: fotó-műkereskedelem a világban

Magyar fotósok munkái a világ műkereskedelmi piacán

Fotóárverések Magyarországon

A magyarországi fotóárverések története

A magyarországi fotóárverések legsikeresebb szereplői

Helyzetértékelés, avagy hogyan tovább?

Jegyzetek

Függelék

I. táblázat: A magyarországi fotóaukciókon elért legmagasabb leütési árak (1 millió forint felett)

II. táblázat: A világban fotográfiaiért kifizetett legmagasabb aukciós árak (1 millió dollár felett)

Fotó – műtárgy – műkereskedelem

Az, hogy a fotó művészeti szempontból ugyanolyan műtárgy, mint a festmény, a szobor, az egyedi vagy a sokszorosított grafika, a kollázs, a textil-tárgy, az objekt, az enviroment, vagy bármi egyéb, amit az ember művészi céllal létrehoz, az ma már nyilván nem kérdés.

Az, hogy a festmény, a szobor, a grafika stb., azaz bármilyen műalkotás, és így természetesen a fotó is, ugyanolyan piaci áru (is lehet), mint bármi más, amit az ember a természetben talál, vagy bármilyen módon létrehoz, nyilván az sem.

Így aztán nyilván azt is mindenki természetesnek veheti, hogy a fotográfiaiak ugyanolyan résztvevői a világ – és benne Magyarország – műkereskedelmének, mint az összes többi, másfajta technikával előállított műalkotás.

Az alábbiakban a fotónak, mint műtárgynak a műkereskedelemben betöltött helyét, szerepét és pozícióját igyekszem meg felvázolni, elsősorban a hazai piacra fókuszálva, de összehasonlításként a világ fotó-műkereskedelmére is kitekintve.

Mielőtt azonban ebbe belevágnánk, tisztázzunk néhány kérdést.

Módszertani kérdések

Mit?

Az első ezek közül az, hogy vajon mostani vizsgálódásunk során – vagyis műkereskedelmi szempontból – mit is tekintünk fotónak, fotográfiának. Nos, tulajdonképpen minden olyan képhordozó tárgyat, amelyen valamilyen fény által közvetített és valamilyen technikai eszköz segítségével rögzített-visszaadott képi információ található. Vagyis a továbbiakban ebben a szövegben az egyszerűség kedvéért minden ilyen tárgyat „fotó”-nak, vagy „fotográfia”-nak fogok nevezni; miközben persze tudjuk, hogy a műkereskedelemben akár csak a vásárlási (gyűjtői) szándékok szerint is nagyon messze áll egymástól mondjuk az 1955-ben született német Andreas Gursky 1999-ben készült *Rhein* című, 185,4×363,5 centiméteres, plexiüvegre kasírozott, digitálisan rögzített és nagyítás előtt számítógépen erősen manipulált fotójáról nyomott C-printje, vagy mondjuk az az 1879-ben vagy 1880-ban az új-mexikói Fort Sumnerben egy ismeretlen amerikai vándorfotográfus – talán Ben Wittick (1845–1903)? – által készített, 8×5 centiméteres ferrotípiá, amelyen egy puskáját markoló, kalapos fiatal férfi képmása látható. Az előbbiért nyilvánvalóan (képző)művészeti értéke miatt fizetett valaki dollármilliókat egy árverésen, az utóbbiért pedig alighanem az egyedi dokumentumértéke miatt, merthogy kiderült, hogy a képen látható fiatalember nem más, mint a többek között a William Antrim és a William Harrison Bonney néven is ismert Henry McCarty (1859–1881), azaz a legendás vadnyugati pisztolyhős, Billy, a Kölyök, akiről ez az egyetlen fennmaradt hiteles portré. De ugyanígy nyilván más és más a vásárlási motivációja annak, aki egy több – utólag színezett, manipulált – fotóból összeállított nagyméretű Gilbert & George-művet szerez meg egy árverésen, vagy annak, aki Dmitrij Medvegyev orosz miniszterelnöknek egy helikopterből tulajdonképpen véletlenszerűen elkattintott fotójáért kínál sokmillió rubelt. Mint ahogyan ugyanilyen nyilvánvalóan más a fotográfiai értéke – még ha a műkereskedelemben esetleg a pénzben kifejezett pillanatnyi árak között nincs is akkora eltérés – egy Cindy Sherman- vagy egy Alfred Stieglitz-művészfotónak (amelyek között már a készítési idejük között eltelt idő is jelentős érték-meghatározó szemponttal bír) és mondjuk Robert Capa egy 1944. június 6-án valahol a normandiai partok előtt, derékig a tengerben lábálva elkattintott, és majd valahol egy ismeretlen laboráns által (nota bene: rosszul!) előhívott és lenagyított, a szerzője által legközelebb egy újságban kinyomtatva látott dokumentum- (és ma már persze legenda-)értékű felvételének. Vagyis itt és most, műkereskedelmi szemmel nézve ezeket – és minden mást, ami akár papírra nagyítva, akár egy light-boxban jelenik meg a néző szeme előtt – mind-mind ugyanúgy és egyszerűen csak „fotónak” tekintem a továbbiakban.

Hol?

A műkereskedésnek persze, tudjuk, számtalan formája lehet: „műtárgyat” – a festménytől a könyvig, a szobortól a metszetig, a szőttestől a régi automobilig, a nyomtatott plakáttól az ékszerig, a katonai kitüntetésektől a minket itt most érdeklő fotóig és még ki tudja, mitől miig – lehet csereberélni, netán egy műteremben az alkotótól, egy galériában a kereskedőtől, egy ócskapiacra a handlétől, vagy éppen egy aukción az árverezőház közvetítésével megvásárolni. Ezeknek a módoknak valamennyi formája része a műkereskedelemben, ám közöttük mégis óriási különbségek vannak, amelyek számottevően befolyásolják azt, amiről a továbbiakban itt szó fog esni.

Ha nagyon leegyszerűsítve nézzük ugyanis a műkereskedelem fentebb vázolt területeit, akkor két alapvető „formát” különíthetünk el közöttük: a nyilvánosság elől rejtve történő, illetve a

nyilvános, hitelesített és visszakereshető adatokkal dokumentált, a nagyközönség által is megismerhető adásvételeket. És mivel ez a kettősség nemcsak azt határozza meg, hogy melyek azok az üzletek, amelyekről egyáltalán tudomást szerezhethetünk, hanem azt is, hogy a műkereskedelem melyik területének lehet egyáltalán bármiféle további hatása arra, hogy a műtárgyak „értékét” a szakma szemében „beárassa”, a nagyközönség körében pedig jelentősen befolyásolja – illetve sok esetben alapjaiban meghatározza – azok (akár művészi; hiszen sokak szemében „ami drága, az nyilván szép is”) megítélését, a továbbiakban gyakorlatilag kizárólag a nyilvánosságot kapott műkereskedelmi üzletekben, vagyis ezeken belül is mindenekelőtt a nyilvános, pontosan dokumentált eladási összegekkel dolgozó árverésekben megfordult fotókról fogok beszélni. Hiszen – mint ahogyan ezt egy ismert magyar műgyűjtő, Rechnitzer János kifejti a gyűjtésről írt könyvében – „a piaci folyamatok csak az árverések – mint koncentrált piaci értékesítések – alapján követhetők nyomon” [3]. És bár az is „igaz, hogy az aukciókon előforduló műtárgyak az összforgalomnak csak egy részét jelentik, ugyanakkor azonban egy megbízható, reprezentatív mintát adnak a teljes műtárgykinálatról, ennek megfelelően a gyűjtői ízlésről és annak alakulásáról is; és ami a legfontosabb, ebben az esetben ezek többé-kevésbé számszerűsíthetők is” [4]. És végül még egy érv az aukciók kiemelkedően fontos szerepe mellett (legalábbis ami ennek az írásnak a szempontjait illeti): „a műalkotások java kerül ide, továbbá az aukciókon az árakat többé-kevésbé a kereslet-kínálat alakítja, ennél fogva [itt viszonylag tisztán – M.G.] érvényesülnek a piaci viszonyok” [5].

Vagyis a továbbiakban elsősorban a fotóárverések alapján fogom áttekinteni a fotográfiának a műtárgypiacon elfoglalt helyét.

Hogyan?

Persze azért az árverések esetében is felmerülhetnek még esetenként további kérdések. Az első – bár ez elsősorban a képzőművészeti alkotások esetében szokott előfordulni, a fotók területén nem – az eredetiség kérdése. (Ugyanakkor fogunk majd példát látni arra is, hogy azért egy fotográfia esetében is fel lehet vetni bizonyos attribúciós problémákat.) Ezt azonban (ugyanúgy, mint majd a következő pontot is) én elsősorban „rendőrségi” kérdésnek gondolom; vagyis mindaddig, amíg egy eredeteiként a piacra kerülő bármilyen alkotásról be nem bizonyosodik, hogy az nem valódi, addig azt – akár bármiféle, a szakmában terjedő szóbeszéd ellenére is – eredetinek kell tekintenünk.

Ugyanígy nem tudok foglalkozni azzal a kérdéssel, ami egy-egy – megint csak elsősorban nem a fotográfiák piacán – kiemelkedően magas ár elérése nyomán fel szokott időnként merülni, hogy tudniillik a vásárlás csak valamiféle „pénzmosásra” szolgáló fedő-üzlet lenne; mivel ezt bizonyítani ugyancsak a megfelelő hatóságok dolga, mindaddig, amíg egy ilyen eset be nem bizonyosodik (nota bene: tudomásom szerint még soha ilyen nem történt nemhogy Magyarországon, de a világban sem), ezzel a kérdéssel sem foglalkozom.

Érdekesebb azonban – és ilyesmi már fotóárveréseken is előfordulhat – az egyes leütések valódiságának a kérdése, vagyis hogy az árverező-teremben elhangzott és a kalapács koppanásával hitelesített vételárat minden esetben valóban kifizetik-e az árverés után az adott tételért. És itt nem csak az a kérdés (ami ugyancsak rendre fel-felmerül), hogy vajon a telefonos – vagy újabban már az internetes – licitek „másik végén” vajon valóban minden esetben valódi vevő ül-e, és nem csak az aukciósház, vagy a beadó, vagy akár egy műkereskedő akar-e „megfuttatni” egy alkotót, hogy jobb árszintet „csináljon meg” neki; vagy akár az, hogy a vevő végül is ténylegesen kifizeti-e a vételárat (tudunk olyan eseteket, amikor ilyen-olyan indokkal a fizetés végül elmaradt, azaz a nyilvános leütés ellenére az üzlet mégsem jött létre); hanem elsősorban az (ami a magyar aukciós piacon évekig egyáltalán nem volt szokás), hogy vajon nyilvános-e egy-egy tétel esetében az a limitár, ami alatt hiába

történik látszólag eredményes leütés, a beadó és az árverező előzetese megállapodása miatt a tétel végül mégsem adható el (át) a licitnyertesnek. (Szerencsére ma már a limitárak az árverések legnagyobb részében nálunk is nyilvánosak, vagyis az emiatt meghíúsult üzletekről mindenki tudomást szerezhet; megjegyzem, ez megint csak elsősorban nem a fotóárverések, hanem a képzőművészeti tételek esetében gyakrabban előforduló probléma.)

Mármost azonban mivel ezek a fenti kérdések az esetek gyakorlatilag száz százalékában bebizonyíthatatlanok (olyannyira, hogy adott esetben még csak a sejtető felvetésük is mondjuk hitelrontási pereket vonhat maga után a kijelentést tevő és az árverezőház között; ilyesmikre is tudunk példákat), így aztán a műkereskedelem történéseit figyelemmel kísérő csakis egyet tehet: minden olyan szabályos leütést, ami egy árverésen megtörtént, és utólag nem kerül ki róla hivatalos cáfolat, azt valódiként könyvel el. A továbbiakban tehát én is ennek alapján közlöm az összes fotó-műkereskedelmi adatot.

Közbevetőleg: talán ezen a ponton szükséges lehet néhány alapvetést is közölni az általános árverési formákról és szabályokról azok számára, akik nem járatosak ezen a téren. Röviden összefoglalva azt érdemes mindenképpen tudni, hogy bár árveréseket sokféleképpen tartottak a történelem során (mondjuk a Hollandiában szokásban volt „gyertyás”-tól a kínaiaknál használt „kendő alatti”-ig [6]), a ma legelterjedtebb, és így egyben a legismertebb licitálási forma az úgynevezett nyílt ajánlatos, emelkedő licitlépcsős aukcióké. Ezeknek kétféle lebonyolítási rendszere van, amelyek közül az egyik a német, a másik az angolszász nyelvterületen elterjedtebb. A német módszerben – Magyarországon minimális kivételtől eltekintve egészen az utóbbi néhány évig ez volt a használatos – az egész aukció menetének alapvető meghatározója a kikiáltási ár: ez orientálja a közönséget a tárgynak az árverező által vélt értékéről, ez az az összeg (hiszen ez alatt nem lehet eladni a tárgyat), amit eladás esetén az árverező gyakorlatilag garantál az eladónak. Ez az ár a szokás szerint általában a tárgy pillanatnyilag reálisnak tartott értékénél valamivel alacsonyabb – hogy az érdeklődőket licitálásra ösztönözze –, és ettől indulva meghatározott lépcsőnként emelkednek az egymást követő licitösszegek (bár az árverésvezető adott esetben a szabályos licitlépcsőtől eltérő ajánlatot is elfogadhat; ez főleg már a többmillió nagyságrendű licitlépcsők szintjén szokott előfordulni). Ezzel szemben az angolszász világban – és mostanában már egyre inkább a vezető hazai aukciósházak árverésein is – nem a kikiáltási árat adják meg az aukció előtt, hanem egy úgynevezett becsértéket, amely az adott tárgy pillanatnyilag vélt piaci értéksávjának alsó és felső határát jelzi. Magán az aukción aztán a tényleges kikiáltási árat az árverés vezetője szabja meg, legtöbbször éppen az adott pillanatban, az addigi tételek sikereinek, a terem hangulatának, a mutatkozó érdeklődésnek – például az előzetesen leadott vételi megbízásoknak – megfelelően, és (a német módszerhez hasonló okból) általában az alsó becsérték kétharmadánál-háromnegyedénél. (Magyarországon a kétféle forma közötti átmenetre hivatkozva ma a becsérték két határösszege mellett a legtöbb aukciósház a konkrét kikiáltási árat is megadja.) Emellett az angolszász árveréseken a legtöbb esetben megállapítanak egy úgynevezett védő-, vagy limitárat is: ez az az összeg, amely alatt a beadóval történő megállapodás értelmében az árverezőház még érvényes licit esetén sem adhatja el a tárgyat, vagyis ilyen esetben hiába történik leütés, azt nem követi adásvétel, a tárgy a beadónál marad. (Ilyen megállapodás persze a fix kikiáltási áras „német” árverések esetében is létrejöhet a beadó és az árverező között.) De hogy ebben is hányféle megoldás lehetséges, azt jól mutatja, hogy míg például „az Egyesült Államokban a becsült értéknek vagy magasabbnak, vagy ugyanannyinak kell lennie, mint a biztonsági árnak (...), (...) Franciaországban például sosem lehet tudni, hogy a műtárgy el van-e adva vagy sem, amikor a kalapács lesújt. A licitálás [ugyanis – M. G.] a becsült érték alá is mehet [vagyis inkább hogy maradhat, tehát hiába emelkedik az ár a kikiáltás után, a legmagasabb ajánlat is még a limitár alatt marad – M. G.], ami azt jelenti, hogy nem adják el az alkotást.” [7]

Mindenesetre akármelyik módszer szerint történjen is egy árverés, érvényes licit(ek) esetében mindenképpen lesz egy leütési ár: ez az az összeg, amelynek valamelyik licitáló általi megadása után már nincs újabb (magasabb) ajánlat, tehát annak háromszori bemondása után az árverező lekoppint az árverezőkalapáccsal, és az üzlet megkötött. Csakhogy ez ilyenkor még mindig nem az a teljes összeg, amit a szerencsés licitnyertesnek majd ki kell fizetnie, hogy megkapja a megszerzett tárgyat, a leütési összeghez ugyanis még különféle jutalékok jönnek hozzá. Mindenképpen fontosnak tartom ezzel kapcsolatban azt is megjegyezni, hogy amikor – legtöbbször a sajtóból – az egyes árveréseken elért eredményekről értesülünk, akkor jó tudnunk, hogy az angolszász területeken már a jutalékokkal megemelt teljes kifizetendő vételárat szokták közzétenni, míg Magyarországon a leütési árat (bár mostanában már itthon is előfordul, hogy egyes házak a jutalékkal megemelt – és így természetesen „jobban kinéző” – árat adják meg); a továbbiakban a közölt árak esetében én is így teszek majd.

És végül még egy megjegyzés. Az nyilván mindenki előtt világos, hogy a (fotó)műkereskedelmi tények, történések, folyamatok nyomon követése és elemzése csakis az erről a területről érkező nyilvános és pontos adatok segítségével lehetséges. Viszont az is nyilvánvaló, hogy ezekből az adatokból számtalan módon csoportosítva lehet a legkülönbözőbb „top-listákat” létrehozni: egy adott alkotó legmagasabb árverési árai, egy adott művészeti technikán belüli legmagasabb árak (festmény, grafika, szobor stb.; nota bene: ilyen kategóriákat akár a fotó területén is végtelenül lehet kreálni: a legdrágább dagerrotípiák, ferrotípiák, albuminos nagyítás, diapozitív, digitális print stb.), egy adott kor legmagasabb árai (fotók esetében például 19. századi, második világháború előtti-utáni, élő szerzők művei stb.), egy konkrét árverezőházban született csúcsárak, egy adott időintervallum (év, árverési szezon) csúcsárai stb. Ebben az elemzésben én a nominálisan legmagasabb összegekért elkelt tételek szerinti rangsort fogom használni, méghozzá – természetesen önkényesen – a sokszor lélektaninak tartott „egymillió” határnál húzva meg az árat (a nemzetközi árverési piacon egymillió dollárnál, a Magyarországin pedig egymillió forintnál drágábban elkelt fotográfiák összesített listáját lásd a Függelékben). És nemcsak azért választottam ezt a megoldást, mert ezek az összegek azok, amelyek általában már a nagyközönség körében is elérik az „ingerküszöböt”, azaz ezekről – elsősorban a sajtó révén – már jó eséllyel bárki tudomást szerezhet (és aztán esetleg döbbenten értetlenkedhet, hogy „ugyan ki az, aki ezért ennyi pénzt ad?”), hanem főleg azért, hiszen nyilván éppen ezek a legmagasabb árak mutatják meg a legjobban, hogy a gyűjtők érdeklődése mire is irányul a leginkább. Úgyhogy akkor lássuk!

Kitekintés: fotó-műkereskedelem a világban

Amióta fotográfia létezik, azóta a mindenkor éppen aktuális technikával készült felvételek – vagy legalábbis azok számszerűleg jelentős hányadát kitevő darabjai – biztosan bekerültek egyfajta (mű)kereskedelmi forgalomba: a vándorfotográfusoknál, vagy a fotóműtermekben készült portrékat, zsánerképeket, vizitkártyákat megvásárolták azok megrendelői, de akár egy-egy jól sikerült, „szép”, vagy éppen készítésének különleges helyszíne, vagy akár témája miatt „egzotikus” képet is megvásárolhattak az ilyen tárgyak iránt érdeklődők (hogy a múlt század elején divatos erotikus fotográfiákkal történő üzletelésről már ne is beszéljünk). Az elmúlt nagyjából egy évszázadban azonban, amióta a fotográfia önálló művészetként is elismerést kapott, a fotóműtárgyak gyűjtői is egyre többen lettek, és a fotó elfoglalta a műkereskedelemben a korábbi művészeti ágakkal – festészet, grafika, szobrászat stb. – egyenrangú helyét. Ma már a világ aukciósházai rendszeresen tartanak fotóárveréseket, de számos alkotás cserél gazdát fotóvásárokon, fotógalériákban, vagy akár az internetes

kereskedelmi oldalakon is. Mint azonban ennek okaira már fentebb utaltam, itt és most én elsősorban a nyilvános árveréseken elkelt legdrágább fotókat tekintem át.

A világ jelenleg legdrágább fotográfiája [8] (az összes adat a 2017. december 31-dikei állapotokat tükrözi) Andreas Gursky 1999-ben készített *Rhein II. (Rajna II.)* című nagyméretű C-printje (egy hat felvételből álló sorozat egyik képe, amely sorozatnak négy további darabja már különböző múzeumok – például a New York-i Museum of Modern Art vagy a londoni Tate Modern – gyűjteményeiben van), amelyért 2011 novemberében a Christie's New York-i árverésén fizettek – 2,5–3,5 millió dolláros becsérték után – a jutalékokkal együtt 4.338.500 dollárt (akkori napi árfolyamon átszámolva 992,5 millió forint). Csak összehasonlításképp jegyzem meg: a világ pillanatnyilag legdrágább műtárgya, Leonardo da Vinci: *Salvator Mundi (Üdvözítő, vagy más néven A világ megváltója; 1500 körül)* című festménye ennek az összegnek kicsivel több mint a százszorosát, 450.312.500 dollárt – 119,462 milliárd forint – ért meg a vevőjének.

A világon eddig egymillió dollárnál drágábban elkelt fotográfiák listáján (lásd a Függelékben) ma ötven tétel szerepel; közöttük a „klasszikusokat” Gustave Le Gray (1856 vagy 1857), egy ismeretlen amerikai vándorfotográfus (talán Ben Wittick?; 1879–80) és Edward Steichen (1904) egy-egy felvétele, valamint két-két Alfred Stieglitz- (mindkettő 1919), Edward Weston- (1925, 1927) és Man Ray-fotográfia (1926, 1936) képviseli, míg a kortársak közül Andreas Gursky és Richard Prince tíz-tíz, Cindy Sherman hét, míg Gilbert & George öt munkával szerepel a listán.

Két érdekességet viszont mindenképpen fontosnak tartok még megemlíteni ennek a nemzetközi fotó-topnévsornak a kapcsán.

Az első a fényképezés, mint művészet „demokratikus”, ha úgy tetszik, mindenki által sikerrel „művelhető” voltát jelzi (vagyis ha úgy tetszik azt, hogy „ilyet tényleg mindenki tud”): nincs még egy olyan művészeti terület – pedig például a festészetben Winston Churchill is komoly eredményeket ért el; az ő legdrágább munkájáért, a *The Goldfish Pool at Chartwell (Az aranyhalas tó Chartwellben; 1932)* című képéért is azonban „csak” 1.762.500 fontot (2,76 millió dollár; 634 millió forint) fizettek egy árverésen, amivel az egykori angol miniszterelnök sehol nincs az összesített művészeti árverési toplistán, ahol a 30 millió dollár felett elkelt tételek száma is már több száz –, ahol egy „amatőr”, mondjuk egy politikus is a harmincadik legdrágább alkotás szerzője lehetne: márpedig a legdrágább fotók között ebben a pozícióban szerepel Dmitrij Medvegyev orosz miniszterelnöknek egy hivatalos útján egy helikopterből egy szibériai város 18. századi egyházi központjáról készített felvétele, amelyért 2010 januárjában Szentpéterváron (igaz, egy jótékonysági árverésen, ahol azért az elért eredmények mindig egy kicsit mást is jelentenek, mint a pillanatnyi piaci értéket) 51 millió rubelt (1,75 millió dollár; 327,2 millió forint) fizetett ki valaki.

A másik, ráadásul a számunkra különösen kedves tény ezzel az összesített fotó-toplistával kapcsolatban, hogy ezen – ellentétben a világ többi művészeti ágának árverési rangsoraival – szerepel egy magyar (származású; vagy ahogyan ezt a világban számon tartják: „Hungarian born”, azaz Magyarországon született) alkotó is az élmezőnyben: Moholy-Nagy László 1925-ben készített egyik, 24×18 centiméteres vintázs *Fotogram*jáért 2012 decemberében a Sotheby's New York-i árverésén 1.482.500 dollárt (akkori árfolyamon számolva nagyjából 431 millió forint) adtak. És bár ez a kiemelkedő ár nem csak a szerző, de egyben mindaddig a magyar fotográfia legnagyobb műkereskedelmi sikere is, azért csak hogy azt is még egyszer lássuk, hogy a fotográfiák „értéke” hogyan viszonyul a „klasszikus” képzőművészetéhez, jegyezzük meg, hogy a világ jelenlegi legdrágább, magyar (származású; lásd fent) művész által készített alkotás véletlenül ugyancsak egy Moholy-Nagy László-mű: az *EM I Telephonbild (Telefonkép)* című, 1923-ban készült zománc-festményéért 2016 novemberében a Sotheby's New York-i árverésén 6.087.500 dollárt (1,757 milliárd forint) fizetett ki a vevője, „akiről” aztán hamar kiderült, hogy nem más, mint a New York-i Museum of Modern Art. A

világ talán legfontosabb modern-kortárs gyűjteményében már korábban is volt néhány példány Moholy-Nagynak ebből a sorozatából – nagyjából ezek, meg még pár Brassai-fotó képviseli összesen a magyar művészetet a MoMA két emeletnyi állandó kiállításában –, így nyilván nem véletlenül gondolták, hogy ha már piacra került, kerül amibe kerül, de kerüljön az ő gyűjteményükbe a sorozat első számú példánya is; mint látható, több mint négyszereséért, mint amennyit a legdrágább magyar fotográfiáért adtak.

Magyar fotósok munkái a világ műkereskedelmi piacán

És ha már a világ legdrágább fotói között eljutottunk Moholy-Nagy toplistás képéig, hát röviden tekintsük át azt is, hogy a többi, a világban komolyan ismert és elismert magyar fotográfusok hogyan szerepelnek a nemzetközi műtárgypiacon.

Ugyancsak a Sotheby's aukcióján fizettek 2005-ban André Kertész Mondrian pipájáról és szemüvegéről készült fotójáért 383.124 eurót (118,768 millió forint), 2008 áprilisában pedig a Sotheby's New York-i árverésén ugyanennek a képnek egy másik nagyításáért 121.000 dollárt; a közismert *Szatirikus táncos* egy példánya 228.500 fontot, egy 1925-ös, az Eiffel-tornyot ködben megörökítő felvétel pedig 103.500 eurót ért meg valakinek. Az árveréseken gyakran szereplő Kertész egyéb munkái általában a néhány tízezer eurós/dolláros/ fontos ársávban mozognak.

Persze azt is jól tudjuk, hogy a fotográfiák esetében a nagyítás időpontja – vagyis hogy vintázsról, tehát a fotó készítésének idejéből és a művész által vagy általa ellenőrzöttten előhívott-nagyított, vagy „printed later” példányról, azaz későbbi, más által nagyított darabról beszélünk – jelentősen befolyásolja egy-egy kép értékét. Lássunk erre – és egyúttal a fotók nemzetközi műkereskedelmi árának folyamatos emelkedésére – is néhány példát, még mindig Kertésztől. Az 1926-ban készített *Chez Mondrian* című közismert fotójának egy vintázsa 1979 áprilisában a Christie's árverésén 270.000 dollárért, 1985-ben a Sotheby'snél egy másik, de szintén vintázs nagyítása már 400.000 dollárért, és végül 2010-ben a Paris-Photo vásáron a Howard Greenberg Gallery standján egy újabb ilyen példánya már 600.000 dollárért kelt el – miközben ugyanennek a felvételnek a későbbi nagyításainak példányai 1975-ben 425 dollárért, 1979-ben a Sotheby'snél 1200 dollárért, 1982-ben pedig 1500 dollárért szerepeltek árveréseken. Ezekből a későbbi nagyításokból ráadásul nagyon sok is forog a piacon: 1990 és 2010 között csak a *Chez Mondrian*-ból 160 „printed later” példány szerepelt aukciókon, de az utóbbi években néha már ezek közül is volt, amelyiket 6–8000 dollárért ütöttek le. Az ugyancsak közismert *Villa* című Kertész-fotó egy-egy vintázsa 1979-ben még csak 16.000 dollárt, 1991-ben viszont a Christie's egyik árverésén már 250.000 dollárt ért – miközben a későbbi nagyítások 1975-ben csak 300 dollárt, 1980 májusában a Sotheby'snél 1650 dollárt, 1982-ben pedig 1200 dollárt. [9]

A nemzetközi aukciósházak kínálatában azonban bőven találunk más magyar neveket is. Martin Munkácsi alkotásai például esetenként akár 100.000 euró fölötti leütéseket is elérnek; Robert Capa vagy Kepes György fotói leginkább a 10–20.000 euró/dollár közötti ársávban szoktak elkeln; Brassai (Halász Gyula) legtöbb munkája a néhány ezer dolláros (egy-két esetben tízezer feletti) árkategóriákban mozog; az ennél is alacsonyabb, néhány száz dolláros leütési sávban viszont már olyan nevekkkel is találkozhatunk, mint Besnyő Éva, Haár Ferenc, Pécsi József, Angelo (Funk Pál), Escher Károly vagy Rónai Dénes. Sőt, ezek mellett az alighanem ismertebb nevek mellett néha még talán kevésbé számon tartott magyar fotográfusok egy-egy munkája is kalapács alá kerül: Szathmári Pap Károly *Romániai népviseletek és tájképek* című, 1870 körül készített, tizenegy felvételből álló fotósorozatáért

2001-ben Londonban a Sotheby's árverésén például 441.500 fontot (160 millió forint) fizettek ki, amivel akkor ez volt a mindaddig magyar fotográfus munkájáért megadott legmagasabb ár. És csak hogy lássuk, hogy egy bármilyen, gyakorlatilag találmányra kiválasztott fotóakción is mennyi magyar tétel szerepelhet, nézzük meg a bécsi WestLicht 2017 júniusi árverésének kínálatát, ahol például Nicolas Muray vintázsai 1320, illetve 2160 eurós, André de Dienes két fotója egyaránt 1800 eurós, Brassai 1940-es és ugyanakkor is nagyított felvétele 3600 eurós, míg egy 1930-as Kertész-felvétel vintázsa 6600 eurós árat ért el.

Ezekből az adatokból az látszik egyértelműen, hogy a magyar fotográfusok munkáinak vannak vásárlói, sőt minden bizonnyal komoly gyűjtői is a világban. A Párizsban élő és ott fotógalériát működtető Mórocz Csaba például Hevesy Iván, Máté Olga és Kinszki Imre fotóit adta el nyugati magángyűjteményekbe, de például a fiatal fotósok közül Dezső Tamás – akit az Egyesült Államokban a Robert Koch Gallery, az Egyesült Királyságban pedig a The Photographers' Gallery képvisel most már évek óta, Németországban pedig néhány éve kiadták egy 160 oldalas, nagyméretű fotóalbumát – munkái is ott vannak már többek között Sir Elton John magángyűjteményében, a Nelson Atkins Museumban, vagy éppen a holland királyi művészeti gyűjteményben.

Fotóárverések Magyarországon

A magyarországi fotóárverések története

Miközben Magyarországon ma már számos kifejezetten fotókereskedelemre szakosodott galéria működik – Bolt Fotógaléria (1994-től), Vintage Galéria (1997-től), Nessim Fotógaléria (2006-tól), TOBE Gallery (2013-tól) –, amelyekben természetesen nyilván rendszeresen adnak is el fotográfiákat (2006-ban például az Erdész–Maklár Galéria Moholy-Nagy László és André Kertész műveiből kifejezetten értékesítéssel egybekötött kiállítást rendezett), ám mivel az itt megkötött üzletekben szereplő árak nem nyilvánosak, így (mint ahogyan erről fentebb esett szó) ezzel az értékesítési formával itt és most nem foglalkozom. Több olyan galéria, illetve műkereskedő-cég is működik viszont hazánkban, amelyek rendszeresen tartanak nyilvános, élő és/vagy online fotóárveréseket, illetve szerepeltetnek aukciós kínálatukban fotográfiákat is. Ilyen például a Darabanth Aukciósház; itt főleg néhány ezer forintos kikiáltású árú fotótételek fordulnak meg nagy számban. Munkatársuk elmondása szerint a legmagasabb árat náluk egy „klasszikus magyar fotós munkája” érte el „egymilliót közelítő” leütéssel, míg egy budapesti panoráma-felvétel nemrégiben 650.000 forintot ért meg valakinek (plusz természetesen a jutalékok).

A Biksady Galéria korábbi élő árverésein a 20. századi képzőművészeti alkotások és a dizájn-tárgyak mellett alkalmanként ugyancsak szerepeltettek fotó-tételeket is, sőt, az ezek egyikéért, egy Mapplethorpe-férfiaktért 2012-ben megadott 32.000 euróval (akkori árfolyamon kereken 9 millió forint) pillanatnyilag ők tartják a vezető pozíciót a hazai legdrágábban leütött fotó-tételek listáján (lásd a Függelékben). Ők azonban nemrégiben bejelentették, hogy 2018-tól már csak online árveréseket fognak rendezni; hogy ott is lesznek-e majd fotográfiák a kínálatban, és főleg hogy milyen sikerrel, azt majd meglátjuk.

Egy másik, az utóbbi időben rendszeresen fotókat is árverező kereskedőház az eredetileg grafikákra szakosodott Arte Galéria; legutóbbi, 2017 decemberi árverésükön például huszonegy fotográfia került kalapács alá – mások mellett Pécsi Józseftől, Escher Károlytól, Angelótól, Hevesy Ivántól, Kálmán Katától, Reismann Jánostól, André Kertésztől, Gink Károlytól, Moholy-Nagy Lászlótól –, és ezek közül kilenc talált vevőre; a kikiáltási árak 7000 és 850.000, a leütési árak 40.000 (Rajna György) és 400.000 (Landau Erzsébet) forint között

szóródtak (az utóbbi 1921-es vintázs kiemelkedő árát nyilván az is befolyásolta, hogy a kép Palasovszky Ödönt, a magyar avantgárd színjátszás egyik legjelentősebb alakját örökíti meg). Marsó Diána galériavezető elmondása szerint az Arte fotókínálatában az eddig legmagasabb áron elkelt tétel 500.000 forintért André Kertész négy darab felvétele volt, amelyeket Blattner Géza (1893–1967) bábművész bábjairól készített (és amelyeket állami védelem után a Petőfi Irodalmi Múzeum vásárolt meg). A második legmagasabb leütés 480.000 forintért ugyancsak egy André Kertész-fotó volt, Károlyi Mihály egykori miniszterelnököt portréja, amelyet a fotós és a képen szereplő politikus is dedikált (vagyis nyilvánvalóan itt is elsősorban a „dokumentum-érték” növelte meg ennyire az árat).

És végül említsük meg az esetenként ugyancsak fotográfiaikat is árverező Árverés 90. Bt-t is: munkatársuk közlése szerint az ő leütési áraik ugyan „nem nyilvánosak”, de annyit elárult, hogy az „egyik legmagasabb fotó-leütés” a nemrégiben egy Könyv-, metszet- és plakát-árverésen szerepelt dedikált, kabinet-méretű Jókai Mór-fotóportré volt 1894-ből, amelynek a kikiáltási ára 12.000 forint volt.

A fentiekén túl a fotográfiaik iránt érdeklődőknek érdemes arra is figyelniük, hogy esetenként az antikváriumok árverésein is lehet találkozni – akár egészen különleges – régifotó-tételekkel: hogy itt és most csak az egyik legutóbbi példát említsem, a Honterus Antikvárium 2017. októberi könyvaukcióján Vákár Tibor (1908–2002) Ybl-díjas építész-mérnök húsz darab, az 1956-os forradalom idején Budapesten készített privát fotója 40.000 forintos kikiáltási árról indítva végül 210.000 forintos leütési áron került új tulajdonoshoz.

És végül, mielőtt rátérnénk a par excellence fotóárverésekre, említsük meg, hogy fotográfiaikkal találkozhatunk bizonyos jótékonyági árverések kínálatában is: például a Bátor Tábor Alapítvány javára évente megrendezett támogató aukciókon – amelyekre a művészek felajánlasként adják a munkáikat, és csak meghívott közönség vehet részt rajtuk, vagyis nem nyilvánosak [10] – 2015-ben egy „klasszikus magyar fotográfus” egy munkájáért 1,9 millió, egy kortárs magyar művész képéért pedig 1,5 millió forintot adtak, míg 2017-ben egy fiatal magyar képzőművész egy fotója 1 millió forintért kelt el.

Ezek után tekintsük át azoknak a nyilvános és rendszeres árveréseknek a sorát, amelyeken Magyarországon fotográfiaikat – vagy fotográfiaikat is – kínáltak a közönségnek.

Soós András 1982 júniusában még akkori munkahelye, az Ofotért Vállalat keretében rendezte meg az első olyan aukciót, amelyen akkor még csak fényképezőgépeket, és azokhoz tartozó más műszaki cikkeket vitt kalapács alá, és ennek sikere nyomán ezek az alkalmak rendszeresek lettek. A rendszerváltás után Soós privatizálta az általa vezetett fényképezőgép-üzletet, és onnantól saját nevében folytatta az árverezést. 1993-tól vezette be, hogy a műszaki cikkek után az árverés végén rendre tíz-tizenkét kortárs fotót is kínált az érdeklődőknek. 1982-től 2003 májusáig összesen negyvenkét árverést rendezett fotórégiségekből és később részben fotográfiaiból (ezeknek az összes leütési eredményét kiadta egy CD-n), majd áttért az online árverezésre.

Ugyancsak a Soós Fotó rendezte 1995. szeptember 16-án Szentendrén az első hazai csakis fotográfia-tételeket felvonultató árverést. Ezen tizennégy hazai fotográfustól összesen negyven képet vittek kalapács alá, és ezek közül tizenkét alkotó huszonhat munkája talált vevőre. A legalacsonyabb kikiáltási ár 4000, a legmagasabb 10.000 forint volt; a legmagasabb összeget, 14–14.000 forintot (plusz a húsz százalékos jutalék) Kerekes Gábor két felvételéért adták. [11]

Nem sokkal később, „1995. október 21-én Budapesten a Profocus '95 kiállításon Kerekes Gábor fotóművész szervezésében is sor került egy aukcióra, ahol a közönség 12 fotós 38 képét vásárolhatta meg.” [12] Csak „árveréstechnikai” érdekességként említem, hogy ez az alkalom – Magyarországon a műkereskedelmi aukciókon egyáltalán nem szokásos módon – úgynevezett holland típusú, azaz ereszkedő licitálású volt, vagyis a kikiáltási ár után az árverés vezetője egyre csökkenő árakat mond, egészen addig, amíg valaki az éppen aktuális

összeget meg nem adja; innentől viszont, ha más is szeretné magáénak a tételt, már ismét emelkednek a licitlépcsők. Emiatt az induló árak itt 25.000 és 95.000 forint között szóródtak, a leütések pedig nagyjából a 20.000 és 40.000 forint közötti sávban történtek; az eredményesen árverezett fotók készítői Baricz Katalin, Eifert János, Mászáros László, Kemenesi Zsuzsa, Kerekes Gábor, Bozsó András voltak. A két árverés keserű tanulságait megvonva a már idézett cikk szerzője szerint azonban „a hazai akciókon eladott fényképek mennyisége édeskevés ahhoz, hogy műkereskedelemtől beszélhessünk, a képekért kapott pénz pedig nem elég az éhenhaláshoz sem...” [13].

A Soós Fotó – amely 1995 decemberében egy jótékony célú árverést is tartott, amelyen festmények mellett fotográfiák is szerepeltek a kínálatban – jelenleg gyakorlatilag folyamatosan aukcionál a weboldalán: 2018. június elején a fotográfia-kínálatuk öt tételből állt, melyek akkori éppen érvényes licit-árak 800 és 1600 forint között voltak. Mint a vállalkozás munkatársa érdeklődésemre elmondta, „kiemelkedő árú” (akár csak néhány százezres) leütések nálunk soha nem voltak, de egyébként a már említett CD kiadása óta nem is tartják nyilván az elkelt tételek árait.

A fentebb sorolt előzmények után legalábbis furcsa, hogy 2002. szeptember 20-án a Mai Manó Ház – Magyar Fotográfusok Háza az „Első hazai fotóárverés”-ként hirdette a Budapest Marriott Szálló Báltermében megrendezett eseményét, amelyen csaknem száz fotográfia szerepelt: tíz Mai Manó-felvétel az 1880–90-es évekből, a többi pedig olyan kortárs hazai fotográfusoktól, mint Balla András, Baricz Katalin, Eifert János, Féner Tamás, Friedmann Endre, Hegedűs 2. László, Hemző Károly, Inkey Tibor, Keleti Éva, Koncz Zsuzsa, Korniss Péter, Lugosi László, Markovics Ferenc, Maurer Dóra, Nádas Péter, Szilágyi Lenke, Tóth József, Török László. Ez az árverés azonban egyfajta „jótékonyági”, a Mai Manó Ház működtetését támogató rendezvény volt: a képek egy részét maguk az alkotók, egy másik, jelentős részüket a kecskeméti Magyar Fotográfiai Múzeum, néhányat pedig más művészeti galériák, illetve stúdiók – köztük egy amerikai is – adományozták az árverésre, míg Mai Manó munkái Bánkuti András fotóművész adományaként kerültek a kínálatba. Minden tétel kikiáltási ára egységesen 10.000 forint volt, és a leütési árra semmiféle plusz jutalék nem került rá. Az aukción nagyjából meghívott cégek képviselői licitáltak, akik annyit adtak az egyes képekért, amennyi anyagi támogatást szántak a Magyar Fotográfia Házának megsegítésére. A legmagasabb leütést, 360.000 forintot Korniss Péter egy erdélyi fotója érte el, Baricz Katalin 220.000, Eifert János 180.000, Inkey Tibor 160.000, Keleti Éva pedig 110.000 forintot ért ezen az eseten. Vagyis hogy nem „ennyit ért”, hiszen „ez az árverés csak szimulálta az igazi piaci viszonyokat. (...) A hazai fényképészet üzleti részét reprezentáló VIP-vendégek kötelességüknek érezték, hogy komoly összegeket költsenek el. Ráadásul a szakma tehetősebb művelői maguk is vásárlóként jelentkeztek, és »megmentettek« nem egy kikiáltási áron vagy ahhoz közeli összegen megrekedt művet a bántó alulértékeléstől” – írta a Magyar Hírlap név nélküli szerzője az árverésről szóló beszámolójában. [14]

A csakis fotográfiákkal kereskedő Ágens Fotóművészeti Galéria 2007-es indulása óta 2018 januárjában a 33. fotóárverését rendezte az interneten; ezeken általában néhány ezer és néhány tízezer forint közötti kikiáltási áron indított tételek szerepelnek, bár néha egy-egy klasszikus magyar fotográfus műve elérhet százezres leütéseket is; mint a galériát vezető Patrus Sándor érdeklődésemre elmondta, a legmagasabb leütésük 960.000 forint volt egy Moholy-Nagy-fotóért.

Az első vezető hazai aukciósház, amelyik a kétezres évek közepétől fotókat is beemelt képzőművészeti nagyárveréseinek kínálatába, a Kieselbach Galéria volt. Hogy a festmények amúgy is magasabb leütéseket elérő árának „húzóhatása” tette-e, vagy egyszerűen csak a világsztárnak kijáró érdeklődés, azt nem tudjuk, de 2005. októberi árverésükön Robert Mapplethorpe-nak a László Károly-gyűjteményből érkezett 1982-es ló-portróját 1,8 milliós kikiáltási árról indítva 2 millió forintért ütötték le, ami akkor Magyarországon az addigi

legmagasabb, fotográfiaért adott összeg volt. (És hogy a fotó – legalábbis a jó nevű alkotóé – mennyire jó befektetés, azt jól mutatja, hogy hat évvel később, 2011 májusában ugyanezt a képet a Biksady Galéria árverésén már 2,2 millió forintról indították, és 4,4 millióért ütötték le.) Ugyancsak a Kieselbach Galéria 2006. decemberi festményárverésén is szerepelt néhány fotográfia: ezek közül Ergy Landau 1919-ben Moholy-Nagy Lászlóról készített portréjáért 1,4 millió, Escher Károly 1930 körüli zsánerfelvételéért pedig 1,3 millió volt a leütési ár.

A festmények közé „kevert” fotográfiaik sikere arra ösztönözte a galériát, hogy 2007. május 19-én megrendezték az Első Kieselbach-fotóárverést, amelyen pontosan száz fényképet vittek kalapács alá. A legmagasabb kikiáltási ár 1,6 millió forint volt (André Kertész 1931-es *Párizsi iskolaudvar* című képeért), a legalacsonyabb 12.000 forint, ennyiért egy ismeretlen fényképésznek Grósz Károlyt a felvonulási tribünön megörökítő fotóját kínálták. A szerzők között olyan klasszikus nevek szerepeltek, mint Pécsi József, Székely Aladár, Asszmann Francisco, Brassai, Angelo, Dulovits Jenő, Reissmann János, Vadas Ernő, Máthé Olga, Martsa Alajos, míg a kortársak közül Tóth György, Turay Balázs, Perlaki Márton, Szabó Benke Róbert munkáit kínálták. Kertész képe végül 3 millió forintos leütésével az addigi legdrágább magyarországi fotográfia lett (miközben azért – csak a világ- és a hazai piac összehasonlítása kedvéért – jegyezzük meg, hogy alig egy hónappal korábban, áprilisban a Christie’s New York-i árverésén egy Kertész-fotóért 376.500 dollárt, azaz átszámítva nagyjából 68,5 millió forintot fizetett ki valaki); de ami még ennél is nagyobb sikernek volt tekinthető: az árverésre vitt száz fotó mindegyike (!) elkelt, és mindössze egyetlen volt közöttük, amelyiket már a kikiáltási árán el lehetett vinni, vagyis a többiért mindegyikért volt licit, azaz többen is küzdöttek értük.

A siker nyomán a galéria még ugyanannak az évnek a novemberében újabb fotóárverést rendezett: ezen 122 tételt kínáltak, és ezek közül mindössze öt nem talált vevőre. A képek össz-kikiáltási ára 11.901.000 forint, a leütési árak összege 23.756.000 forint volt (jutalékokkal együtt 28.507.200 forint). André Kertész *Újságárusnál* című, 1934-ben Párizsban készített fotója 1,6 millió forintos kikiáltási árról indulva 4,4 millió leütést ér el, ami a jutalékokkal együtt 5,28 millió forintos vételárat jelentett; ezzel természetesen – saját fél évvel korábbi rekordját megdöntve – ez lett a Magyarországon aukción legdrágábban elkelt fotográfia. Escher Károly *Biatorbágy* című, 1931-ben, a merénylet éjszakáján készített drámai felvétele 600.000 forintos induló árról 1,1 millió leütést ért el, míg a hazai, és egyúttal a kortárs fotográfia iránti fokozódó érdeklődést jelezte, hogy Tóth György 1998-ban fotózott, *Lolita* című fekete-fehér aktjának az ára a licitek során 150.000 forinttól egészen 1,8 millióig emelkedett, amivel akkor ez lett a negyedik legmagasabb áron elkelt fotó az összesített hazai leütési listán, Tóth pedig a legdrágább élő magyar fotós-szerző. Ugyancsak jól szerepeltek Brassai sevillai képei (850.000, illetve 550.000 forinton ütötték le őket), Kerny István *Jupiter* című 1916-os trükk-felvétele 175.000 forintról 700.000, Angelo Ticharich Zdenkáról készített 1930 körüli portréja pedig 50.000-ról 600.000 forintig emelkedett. A két önálló fotóárverés után a galéria decemberi szokásos festményárverésének anyagába is újra „becsempésztett” néhány fotográfiait, és ezek közül az 1983-ban Moszkvában született Oleg Dou (eredeti nevén: Oleg Durjagin) *Apáca* című, 2006-ban hat példányban nagyjított fotójának 3. számú példánya 350.000 forintos kikiáltás után 7,5 millió forintos leütéssel került az akkori (magasan) legdrágább fotográfiaiként a magyar fotó-árverésidobogó csúcsára. 2008 májusában a Kieselbach Galéria immár harmadik önálló fotóárverését tartotta: ekkor 140 kép szerepelt a kínálatban, amelyek közül kettő nem kelt el, huszonnyolc pedig csak a kikiáltási árán (néhány tízezertől egy-két százezerig) talált vevőre. A legalacsonyabb leütési ár 10.000 forint volt, a legmagasabb 2,2 millió: ennyiért Friedmann Endre 1962-es *Szerelem* című felvételét vette meg valaki (és fizette rá erre az összegre még persze a jutalékokat) – pedig a kikiáltási ára mindössze 60.000 forint volt –, amivel a legmagasabb áron eladott élő magyar fotográfus címét hozta meg szerzőjének. (Az addigi „csúcstartó” Tóth György ezúttal

„csak” 420.000 forintos legmagasabb leütésig jutott.) Egymillió forintos leütési ár fölé további három fotográfia emelkedett: Oleg Dou (1,8 millió), André Kertész (1,2), illetve a kortárs Magyar Ádám (1,1 millió forint).

Hogy az előző kettőhöz képest talán kevésbé látványosnak mondható eredmény volt-e az oka, avagy kifulladt volna a lendület, mindenesetre a Kieselbach Galéria a harmadik után nem rendezett több fotóárverést, és mivel mások sem, hát néhány ritka kivételtől eltekintve – mint például amikor 2010 decemberében az akkori Fotóhónap zárásaként a Ludwig Múzeumban egy olyan jótékonysági fotóárverést rendeztek, amelynek bevétele a Magyar Fotográfiai Múzeum alapítványát támogatta – egészen 2017 októberéig kellett várni egy újabb önálló fotóárverésre. (Csak a tények kedvéért jegyzem meg, 2016-ban és 2017-ben az akkor néhány árverés erejéig újra működött Blitz Galéria kortárs képzőművészeti árverésein is szerepeltek fotók, vagy éppen fotó alapú képzőművészeti alkotások – sajnos egészen alacsony elkelési aránnyal, illetve a sikeresen aukcionáltak esetében is általában mindössze a néhány tízezer és egy-két százezer forint közötti ársávban.)

2017 októberében azonban a BÁV – elég jelentős beharangozó kampány után – újra felvette a Kieselbachék által 2008-ban elejtett (eldobott?) fonalat, és megrendezte a maga Első fotóárverését. A kínálatba itt 83 – klasszikus és kortárs – magyar fotográfus kétszáz alkotása került; a képeket szakmai zsűri válogatta (a hírek szerint anonim módon), a kikiáltási árakra 23 százalékos jutalékot számoltak rá. Az árverés előtt egy tételt visszavontak, a maradék 199 közül 154-re (!) – köztük olyan fotográfusok munkáira, mint például Paul Almásy, Bánkuti András, Benkő Imre, Besnyő Éva, Chochol Károly, Eifert János, Féner Tamás, Frankl Aliona, Gink Károly, Horváth Dávid, Jung Zseni, Révész Tamás, Stalter György, vagy Szilágyi Lenke – egyáltalán nem volt érdeklődés, harminc művet a kikiáltási árán vettek meg, vagyis mindössze tizenöt olyan fotográfia volt, amelyet többen is meg akartak szerezni maguknak. A két legmagasabb leütést – 550.000 forinton (jutalékkal együtt 676.000 forint) – Tóth György és André Kertész egy-egy munkája érte el, Gordon Eszter egy fotójáért (miközben a többi nem kelt el) 340.000 (jutalékkal 418.000), Török László és Tóth István egy-egy ikonikus képéért egyaránt 320.000 forintot (jutalékkal együtt 393.000 forint) adtak meg, és ugyanennyi lett a leütése egy másik Kertész-képnek is (miközben a harmadikra már nem volt vevő).

Itt azonban tennünk kell egy rövid kitérőt, csak hogy lássuk, hogy esetenként a fotográfiák esetében is hogyan merülhet fel az „eredetiség” kérdése. A Kertész-képek közül kettő 1985-ös évszámmal szerepelt, az egyik a katalógus adatai szerint 1994-es CIBA-print nagyítás, a másik pedig egy Leica diaposzítív vintázs, amihez egy 2017-es digitális print is járt, és mindkettőnk az a címe, hogy a *From my Window sorozathoz*. Mármost Kertésznek 1981-ben jelent meg New Yorkban a *From my Window (Az ablakomból)* című kötete, amelyben az azt megelőző években a New York-i Washington Square parkra néző otthonának nagy ablakából kifelé – legnagyobbbrészt egy akkor frissen kapott polaroid géppel – készített felvételeit adta közre. Vagyis a most Budapesten árverésre került 1985-ös képei semmiképpen nem részei az akkori sorozatnak – feltehetően ezért is adták a képeknek a meglehetősen szokatlan „sorozathoz” címet, mintha a képek a szerző utólagos „kiegészítései” lennének a korábbi, már ismert fotográfiáknak. De ez még csak hagyján, merthogy a szakmában terjedő hírek szerint ez a két kép akkor – és főleg úgy – készült, amikor élete utolsó évében a már említett New York-i lakásában meglátogatta Kertészt egy Magyarországról hozzá kilátogató hazai fotós szakújságíró (aki több könyvet is írt Kertésztől; kettejükéről Kertész New York-i lakásának erkélyén akkor egy fotó is készült, ami meg is jelent később a *Fotóművészet* című lapban), és a beszélgetés közben állítólag Kertész a látogatónak az asztalra letett fényképezőgéppel „játszva” kattintott párat az ablaka felé, és az eszerint diaposzítív-filmre készített képeket hazatérte után a magyar újságíró hív(at)ta elő, majd készít(t)ette el róluk a nagyítás-nyomatokat. (Az már csak „hab a tortán”, hogy a BÁV mostani árverési anyagának egyik válogatója éppen az illető fotós szakíró volt.) A kérdés pedig az, hogy – itt és most kizárólag

csakis műkereskedelmi szempontból – vajon jogosan nevezhetők-e Kertész-fotóknak azok a képek, amelyek készítésekor ugyan a történet szerint valóban maga Kertész nyomta meg az exponáló-gombot, de onnantól magukat a képeket akár még csak soha nem is látta (ne feledjük: Kertész 1985 szeptemberében meghalt), nemhogy az előívásukban-nagyításukban részt vett volna. (Ugyanez a kérdés természetesen felmerülhet mondjuk Robert Capa háborús riport-fotóinak egy részénél is.) A választ alighanem magának a hazai fotós-szakmának kellene kialakítania (és azt aztán érvényesítenie a műkereskedelemben is)...

És végül még egy érdekes „analógia” a BÁV első fotóakciója kapcsán: korábban már volt róla szó, hogy a világ legdrágább fotográfiái között milyen előkelő helyet foglal el az orosz miniszterelnöknek egy felvétele; nos, 2017 októberében – miközben láttuk, hogy milyen fotóművészeknek maradtak vissza munkái az árverésen – az egykori szocialista politikus (amúgy maga is a Magyar Fotóművészeti Szövetség tagja) Mandur László is szép sikert ért el: három kalapács alá vitt képének egyike 180.000 forintos kikiáltási árról indulva végül 320.000 forintos leütéssel került új tulajdonosához, vagyis pontosan annyiért, mint André Kertész, Török László vagy Tóth István fotói (a másik két Mandur-képre nem érkezett licit, így azok visszamaradtak).

2017 decemberében a frissen alapított Dobossy árverezőház első kortárs aukcióján huszonnyolc fotó, vagy fotó alapú képzőművészeti munka is szerepelt, ezek közül tizenhárom nem kelt el (többek között olyan művészek munkái, mint Halász Károly, Kismányoki Károly, Ficsek Ferenc), hét kikiáltási árán talált vevőre, és nyolcért volt valamennyi licitverseny. A legmagasabb leütési ár 800.000 forint lett, ennyit Nagy Kriszta x-T (Tereskova) egy nagyméretű printjéért adtak. Dobossyék 2018 tavaszán folytatták a megkezdett koncepciót: májusi kortárs árverésükön is szerepeltettek fotókat, illetve fotók felhasználásával készült munkákat; a kalapács alá vitt tételek közül ezúttal tizenkettő nem kelt el, de ugyanennyire volt licit, többek között Hajas Tibor, Perneckzy Géza, Gellér B. István, Pauer Gyula, vagy Lakner László munkáira. Jól látható, hogy ebben az esetben (is) tehát elsősorban a képzőművészként ismert alkotók fotómunkáira volt inkább kereslet. A legmagasabb leütési árat, 460.000 forintot is egy képzőművész, Jovánovics György egy fotója érte el.

2018 májusában a Kieselbach Galéria sok év után ismét kínált néhány fotót a szokásos tavaszi nagy festményárverésén: a két régi fotográfia, Martin Munkácsy 1927-es autóverseny-felvétele (amelynek érdekessége, hogy a kocsi vezető gróf Széchenyi Miklós mellett mitfaherként a galériát vezető Kieselbach Tamás egyik felmenője ül), illetve Rónai Dénes Rippl-Rónai-portréja 750.000, illetve 260.000 forintos leütést ért el, a két kortárs felvétel közül Balla Demeter fotó-csendéletére nem volt licit, míg Friedmann Endre 1962/1972-es datálású (vagyis a felvétel készítése után tíz évvel később nagyított), kisméretű (18×24 centiméteres) *Szerelem*-nagyítása 300.000 forinton kelt el. (A 2008-ban ugyancsak a Kieselbachnál 2,2 millióért elkelt példány egy 30×40 centiméteres 1962-es vintázs-nagyítás volt.)

És még mindig 2018 májusában a Virág Judit Galéria árverésén is szerepelt összesen öt darab fotó-műtárgy a hetvenes évek magyar avantgárd alkotóitól: ezek közül kettő (Károlyi Zsigmond, Baranyay András) nem kelt el, kettő (Kismányoki Károly, Halász Károly) egyenként 650.000 forintos leütést hozott, míg Maurer Dóra 1971-es fotót, fotónegatívot és rajzot felhasználó vegyes technikájú műve 1,1 millió forintot (plusz a jutalékok) ért meg valakinek (ám mivel ez a tétel inkább képzőművészeti munka, mint par excellence fotográfia, ezért ezt a fotó-műkereskedelmi toplistában nem szerepeltetem).

És végül jelen írás lezárása előtti utolsóként a több év után az árverési piacra visszatérő Blitz Galéria 2018 tavaszi kortárs képzőművészeti aukcióján is szerepeltek fotográfiák, szám szerint tizenhárom tétel. Ezek közül Paul Almásy két, illetve André Kerész, Erdélyi Gábor, Lakatos Erika, Kasza Gábor és Antonio Briceño egy-egy munkájára nem érkezett licit, Francis Haar, Susanne Szasz és Filep Sándor egy-egy fotóját kikiáltási áron vitték el (200–

260.000 forint közötti ársávban), és mindössze Lucien Hervé (480.000 forintos leütést elért), Haar (300.000 forint) és Kertész (750.000 forint) egy-egy munkájáért volt licit. Csakhogy az utóbbi munka itt ugyanúgy a *From my window sorozathoz* címmel szereplő 1985-ös eredeti Leica dia és annak 1996-os CIBA nagyítása volt, mint amilyen a BÁV-nál is szerepelt korábban, vagyis ugyanazokat a kérdéseket veti fel, mint amelyekről fentebb már annak kapcsán beszéltem. A legmagasabb árat viszont Dobos Tamás egy, korábban kiállításon is szerepelt fotója érte el, amelyet 460.000 forintos kikiáltás után 1,5 millió forintos leütéssel vitt el egy telefonos licitáló; ezzel csaknem három év után került fel újabb fotográfia az egymillió forint felett leütött magyarországi árverési fotó-tételek listájára. (Egy másik Dobos-fotót 150.000 forintról indítva 240.000 forinton ütöttek le.)

A magyarországi fotóárverések legsikeresebb szereplői

Ha tehát végignézzük a magyarországi árveréseken eddig (2018. május 31.) egymillió forint feletti leütési áron eladott fotográfiákat (a listát lásd a Függelékben), abban tizenhárom szerző huszonnyolc művét találjuk. A legmagasabb leütési ár – egy Mapplethorpe férfiaktért – 32.000 euró (akkori árfolyamon kereken 9 millió forint). Érdekes, hogy a második legmagasabb összeget is egy külföldi művész, Oleg Dou képéért fizették, 7,5 millió forintot. (Ezekhez az árakhoz természetesen még minden esetben hozzájönnek a jutalékok.) A harmadik helyen a „klasszikus” magyar fotóművész, André Kertész áll 4,4 milliós leütéssel; és nyilván az sem véletlen, hogy magasan tőle szerepel a legtöbb kép – kilenc – a listán. Holtversenyben ugyancsak a harmadik ugyanekkora leütéssel egy újabb Mapplethorpe (neki amúgy még egy fotója szerepel az egymillió feletti árszinten, vagyis Kertész mellett ő a másik alkotó, aki kettőnél több munkával tudott felkerülni az élmezőnybe); ennek a képnek érdekessége, hogy ez az egyetlen olyan fotográfia itt, amelyik kétszer is megfordult pár év alatt a hazai műtárgypiacon, és mindkétszer egymillió feletti árat tudott elérni, miközben hat év alatt több mint megkétszerezte az árát. Két-két képpel egyébként öt fotográfus szerepel, míg egy-egy munkájukkal hatan tudtak felkerülni a listára.

A „klasszikus” magyar (vagy legalábbis magyar származású) fotográfusokat öten képviselik a listán, ami pedig a kortárs fotósokat illeti, ők is öten értek fel erre az árszintre; közülük Tóth György tudott két képével is bekerülni. És ugyancsak kortárs az 1949-ben született Victor Bockris is, csakhogy ő nem fotográfus, hanem életrajzíró, aki egy Andy Warholt és Muhammad Alit ábrázoló kettős portréjával tudott bekerülni az élbolyba; a képet minden bizonnyal akkor készítette róluk, amikor a két híresség életrajzához gyűjtötte róluk az adatokat, és ebben az esetben is nyilvánvalóan elsősorban a fotón szereplőknek köszönhető a magas ár, nem pedig a kép készítőjének.

Az egyetlen nőművész a tizenhárom egymillió feletti között Ergy (vagy néha Erzsy) Landau; az ő esetében is alighanem felmerülhet, hogy itteni szereplését vajon mennyiben befolyásolta, hogy 1,4 millió forintot leütött felvételén éppen Moholy-Nagy László portréja szerepel?

Miután tehát láttuk a hazai fotó-műkereskedelem ár-élmezőnyét, mielőtt ebből mérleget vonnánk, egy dolgot még mindenképpen fontosnak tartok megemlíteni. Azt ugyanis, hogy ebbe a kereskedelmi térbe, ezek közé a – most attól tekintsünk el, hogy mennyire tiszta (lásd a bevezetőben), de mégiscsak valamiféle – piaci viszonyok közé 2008-ban belépett egy teljesen más kondíciókkal (és koncepcióval) rendelkező „külső” szereplő: a magyar állam, amikor is 2008-ban a fotóriporter hagyatékát gondozó New York-i International Center of Photography-tól (ICP) 835.000 plusz 165.000 dollárért (kereken 300 millió forint) megvásárolta Robert Capa *Master's Set III. (Harmadik mestersorozat)* című anyagát, amiben 937 darab, az 1990-es években készült nagyítás szerepel Capa negatívjaiból (a fotós testvére, Cornell Capa és Richard Whelan fotótörténész válogatásában), illetve 48 darab vintázs kópia Capa munkáiból.

(Emellett az ICP adott még ajándékként öt Capát ábrázoló portrét és húsz extra méretű nagyítást a Master's Set képeiből, vagyis így összesen 1010 kép érkezett Magyarországra Amerikából.) Hogy ez az anyag – nem piaci viszonyok között „megmértve” – megért-e ennyi pénzt, arról nyilván lehet érveket sorolni pro és kontra is, de az biztos, hogy ez az összeg csaknem ötszöröse az árveréseken egymillió forint felett elkelt fotográfákat tartalmazó lista összértékének.

Helyzetértékelés, avagy hogyan tovább?

Ha a fentiek alapján mérleget akarunk vonni a hazai fotó-árverések eredményeiből, akkor alighanem azt tudjuk megállapítani az itthoni nyilvános fotó-műtárgypiacról, hogy azon egyfelől a közismert nevű (Mapplethorpe), vagy a nagyon attraktív képeket készítő (Dou) külföldi művészek, illetve másfelől a szintén jól ismert „klasszikus” magyar (származású) fotográfusoknak elsősorban a múlt század első felében készített munkái szerepelnek kimagasló árakon, illetve a kortársak közül – elsősorban alighanem fotóik témája alapján – csak egy-kettőnek sikerül egyszer-egyszer felérni erre az árszintre; miközben, mint láttuk, a világ legdrágább fotói között kiemelkedően magas számban szerepelnek a kortárs fotóművészek munkái. Emellett természetesen a hazai árszint is messze elmarad a világ fotóműtárgy-piacától: a világ legdrágább fotója és a hazai legmagasabb áron elkelt fotó árai között több mint százöttszörös a szorzó, és miközben nálunk Mapplethorpe 9 millió forintos leütésével magasan listavezető tud lenni, addig a világban 2017 októbere, a Christie's akkori londoni árverése óta az ő egyéni árverési csúcsa – igaz, egy 1988-as önarcképéért – egy 450.000 fontos leütés után a jutalékokkal együtt 548.750 font (több mint 190 millió forint). Ráadásul nemcsak a nyugattól vagyunk messze – és nemcsak az árainkkal, de alighanem az emögött húzódo, a fotó iránti érdeklődésünkkel és megbecsülésünkkel is –, de akár csak a környező országok fotó-műkereskedelmétől is: Szlovákiában például már 2003-ban a SOGA pozsonyi aukciósház árverésén 850.000 koronát (több mint 5,5 millió forint) adtak Josef Sudek egy kilenc darabos, 1950 körül készített fotósorozatáért; és ebben nem is elsősorban maga az ár az érdekes, hanem az, hogy ezzel az összeggel ez a tétel abban az évben az ötödik legmagasabb leütést érte el az országban. Ilyesminek mi még csak a közelében sem jártunk soha a magunk fotó-leütési áraival.

Hogyan is írta 1995-ben a cikkíró? „... a hazai akciókon eladott fényképek mennyisége édeskevés ahhoz, hogy műkereskedelemtől beszélhessünk, a képekért kapott pénz pedig nem elég az éhenhaláshoz sem...” Huszonhárom évvel később ugyanezeket a sorokat ma is – azt nyilván nem mondhatjuk, hogy nyugodt szívvel, de bizvást változtatás nélkül – leírhatná bárki a hazai fotó-műkereskedelem mai helyzetéről.

És hogy mit lehetne, pontosabban mit kellene tenni ennek a helyzetnek a javításáért? Nyilván rengeteg mindent: alighanem beszélünk kellene vizuális oktatásról, művészeti nevelésről, állami kultúrpolitikáról, képzőművészeti könyvek, albumok, tanulmányok kiadásáról, művészetszociológiáról, az ország általános szellemi, morális és pszichés állapotáról, és még nyilván nagyon sok minden másról – de ez nem ennek a dolgozatnak feladata. Itt és most én csak arra vállalkozhattam, hogy képet adjak a magyarországi fotó-műkereskedelem elmúlt éveiről és jelenlegi helyzetéről. Hogy ez a kép milyen, azt döntse el ki-ki maga.

Jegyzetek

1. Susan Sontag: A fényképezésről. Idézi: Báron György: A halandóság leltára. Filmvilág, 1982. március
2. . Judith Benhamou-Huet: A művészet mint üzlet. A műkereskedelem és az aukciók világa. Glória Kiadó, Budapest, 2002, 94. oldal
3. Rechnitzer János: (Mű)gyűjteni, de hogyan? Régió Art Kiadó, Győr, 2002, 118. oldal
4. Lakner József: Néhány gondolat a hazai műgyűjtés és műkereskedelem jelenlegi helyzetéről. www.spanyolnatha.hu/archivum/szekesfehervar/14/szekesfehervar/lakner-jozsef/668/
5. U.o.
6. Minderről bővebben lásd: Martos Gábor: Műkereskedelem – Egy cápa ára című könyvének A feleségektől a műkincsekig, avagy az árverések rövid története című fejezetét. Typotex Kiadó, Budapest, 2013, 41–84. oldal
7. Judith Benhamou-Huet: Id. mű, 15. oldal
8. A Függelékben olvasható táblázatban két ennél több pénzért eladott tételt is közlök, de azt is megírom, hogy ezeket miért nem tekinti a szakma „érvényes” áraknak.
9. A Kertész-fotók árainak alakulásáról bővebben lásd: Mórocz Csaba: Kertész első kézből – Kései nagytítások vs. korabeli kópiák. Artmagazin 46, 2011/4, 11–14. oldal
10. Az alapítvány munkatársai ezért is kérték, hogy az általuk kizárólag ennek a tanulmánynak a részére kiadott adatok csakis név nélkül szerepeljenek az összeállításban; és mert ezek az árak tehát nem nyilvánosak, így természetesen az összesített hazai árverési toplistában sem szerepelnek.
11. Lásd: Fejér Zoltán: Folytatása következik... Fotóművészet, 1995/5–6.
12. U.o.
13. U.o.
14. n.n.: Fotóárverés talányos árakkal. Magyar Hírlap, 2002. szeptember 24.

Függelék, I. táblázat

A magyarországi fotóaukciókon elért legmagasabb leütési árak (1 millió forint felett)

(A lista a 2018. május 31-i állapotot mutatja.)

Szerző (kortársak esetében születési év), cím, készítés éve, sorozatszám (ha van)	Kikiáltási ár	Leütési ár [1]	Galéria	Aukció időpontja
Robert Mapplethorpe: Férfiakt (1981)	22 000 euró	32 000 euró	Biksady	2012. november [2]
Oleg Dou (1983): Apáca (2006; 3/6)	350 000	7,5 millió	Kieselbach	2007. december
André Kertész: Újságárusnál, Párizs (1934)	1,6 millió	4,4 millió	Kieselbach	2007. november [3]
Robert Mapplethorpe: Lófej (1982)	2,2 millió	4,4 millió	Biksady	2011. május [4]
André Kertész: Cím nélkül (Iskolaudvar, Párizs; 1931)	1,6 millió	3 millió	Kieselbach	2007. május
André Kertész: Szatirikus táncos (1926)	2,2 millió	2,6 millió	Erdész	2008. május
André Kertész: Carrefour de blois	1,8 millió	2,4 millió	E&M [5]	2008. december
Robert Marcel (1953): Sebességfokozatok (négy fotó)	900 000	2,4 millió	E&M [5]	2008. december
Robert Mapplethorpe: Liliomok (1979)	550 000	2,4 millió	Biksady	2015. október
Friedmann Endre (1934): Szerelem (1962)	60 000	2,2 millió	Kieselbach	2008. május
Tóth György (1950): Lolita (1998)	150 000	1,8 millió	Kieselbach	2007. november
Oleg Dou (1983): Heart (2007; 4/6)	650 000	1,8 millió	Kieselbach	2008. május
Moholy-Nagy László: Fotó (1931–33)	1,3 millió	1,6 millió	Erdész	2008. május
André Kertész: Torzítás (1933)	1,3 millió	1,5 millió	Biksady	2011. május

Dobos Tamás (1973): Rorschach nővérek (2016; 5/1)	460 000	1,5 millió	Blitz	2018. május
Ergy Landau: Moholy-Nagy László (1919)	800 000	1,4 millió	Kieselbach	2006. december
André Kertész: Törött üveg	1,2 millió	1,4 millió	Biksady	2011. május
Escher Károly: Esik a hó II. (1930 körül)	800 000	1,3 millió	Kieselbach	2006. december
André Kertész: Kar és ventilátor	950 000	1,3 millió	Biksady	2011. május
Brassai: Dagiljev Balett (1930-as évek)	120 000	1,2 millió	Kieselbach	2007. május
Tóth György (1950): Emese (3/5)	600 000	1,2 millió	Erdész	2007. december
André Kertész: Melankolikus tulipán (1939)	800 000	1,2 millió	Kieselbach	2008. május
André Kertész: New York-i utca	1,2 millió	1,2 millió	Biksady	2011. május
Moholy-Nagy László: Változó motívumok (1994-es kópia)	1,2 millió	1,2 millió	Biksady	2011. május
Escher Károly: Biatorbágy (1931)	600 000	1,1 millió	Kieselbach	2007. november [6]
Magyar Ádám (1972): Városi átjárók (négy fotó)	800 000	1,1 millió	Kieselbach	2008. május
Victor Bockris: Andy Warhol & Muhammad Ali (1978)	1,1 millió	1,1 millió	Biksady	2015. október [7]
Brassai: Dagiljev Balett (1930-as évek)	140 000	1 millió	Kieselbach	2007. május

[1] Ahol nincs más valuta feltüntetve, ott a kikiáltási és a leütési árak forintban értendők. A leütési árra a vevőnek árverési jutalékot is kell fizetnie; ez árverező házanként változó, de a legtöbb helyen 20–25 százalék körül van.

[2] A leütési ár akkori árfolyamon számolva kereken 9 millió forint.

[3] Jutalékkal együtt 5 280 000 forint.

[4] Ugyanezt a képet a Kieselbach Galéria 2005. októberi árverésén 1,8 milliós kikiáltási árról indítva 2 millió forintért ütötték le.

[5] Az Erdész és a Maklár Galériák közös árverése.

[6] Jutalékkal együtt 1 320 000 forint.

[7] Az 1949-ben született Victor Bockris nem fotográfus, hanem író, aki elsősorban művészek – többek között Lou Reed, Keith Richards, William S. Burroughs, Patti Smith – életrajzát írta meg. Warholról és Aliról is írt (ráadásul éppen akkoriban, amikor a festő több képet is készített a sportolóról), minden bizonnyal ennek alkalmából fényképezte le őket együtt.

Függelék, II. táblázat

A világban fotográfiaiért kifizetett legmagasabb aukciós árak (1 millió dollár felett) [1]
(A lista a 2017. december 31-i állapotot mutatja.)

[Cindy Sherman: Untitled Film Stills (A művész által huszonegy korábbi saját fotójából összeállított, tíz példányban készült tabló; 1977–1980) – 2014. november, Christie's, New York – 6 773 000 dollár (1,656 milliárd forint; becsérték: 6–8 millió dollár)] [2]

[Peter Lik: Phantom – 2014, magánüzlet – 6,5 millió dollár (1,604 milliárd forint)] [3]

Andreas Gursky: Rhein II. (1999) – 2011. november, Christie's, New York – 4 338 500 dollár (992,5 millió forint; becsérték: 2,5–3,5 millió dollár)

Richard Prince: Spiritual Amerika (1981) – 2014. május, Christie's, New York – 3 973 000 dollár

Cindy Sherman: Untitled 96 (1981) – 2011. május, Christie's, New York – 3 890 500 dollár (730 millió forint; becsérték: 1,5–2 millió dollár)

Cindy Sherman: Untitled 93 (1981) – 2014. május, Sotheby's, New York – 3 861 000 dollár (becsérték: 2–3 millió dollár)

Gilbert and George: To Her Majesty (1973) – 2008. június, Christie's, London – 1 889 250 font (3 765 276 dollár)

Jeff Wall: Dead Troops Talk (A vision after an ambush of a Red Army patrol, near Moqor, Afghanistan, winter 1986) (Halott katonák beszélgetnek – Látomás a Vörös Hadsereg egyik járőrének lerochanása után, Moker mellett, Afganisztánban, 1986 telén; 1992) – 2012. november, Christie's, New York – 3 666 500 dollár

Richard Prince: Untitled (Cowboy) – 2016. május, Christies, New York – 3 525 000 dollár (becsérték: 2,5–3,5 millió dollár)

Richard Prince: Cowboy (2001–2002) – 2007. november, Sotheby's, New York – 3 401 000 dollár

Andreas Gursky: 99 cents II. Diptychon (2001) – 2007. február, Sotheby's, London – 1 700 000 font (3 346 456 dollár, 638 millió forint)

Andreas Gursky: Chicago Board of Trade III (1999–2000) – 2013. június, Sotheby's, London – 1 476 500 font (3 295 755 dollár)

Man Ray: Noir et Blanche (Kiki de Montparnasse) (1926) – 2017. november, Christie's, Párizs – 2 688 750 euró (3 120 658 dollár; 838,9 millió forint; becsérték: 1–1,5 millió euró; a kép egy másik példánya 2007-ben 396 000 dollárért kelt el)

Richard Prince: Untitled (Cowboy) (2000) – 2014. május, Sotheby's, New York – 3 077 000 dollár

Cindy Sherman: Untitled Film Still 48 (1979) – 2015. május, Christie's, New York – 2 965 000 dollár

Andreas Gursky: Los Angeles (1998) – 2008. február, Sotheby's, London – 1 476 500 font (2 943 107 dollár)

Edward Steichen: The Pond-Moonlight (Tavi holdfény; 1904, 41×48 cm, a világ egyik első színes fotója) – 2006. február, Sotheby's, New York – 2 928 000 dollár (615 844 000 forint)

Cindy Sherman: Untitled 96 (1981) – 2012. május, Christie's, New York – 2 882 500 dollár

Richard Prince: Untitled (Fashion) – 2016. május, Christies, New York – 2 853 000 dollár (becsérték: 1,5–2 millió dollár)

Cindy Sherman: Untitled 153 (1985) – 2010. november, Phillips, New York – 2 770 000 dollár

Andreas Gursky: Chicago Board of Trade (1997) – 2013. június, Sotheby's, London – 1 538 500 font (2 507 755 dollár)

Andreas Gursky: Paris, Montparnasse (1993) – 2013. október, Sotheby's, London – 1 482 500 font (2 416 475 dollár)

Ismeretlen fotográfus (Ben Wittick?): William Bonney (Billy, a Kölyök) portréja (1879–80, ferrotípiá) – 2011. június, Brian Lebel's Old West Show and Auction, Denver – 2 645 000 dollár (430 millió forint; becsérték: 300 000–400 000 dollár; leütési ár: 2,3 millió dollár; vevő: William Koch műgyűjtő)

Richard Prince: Untitled (Fashion) – 2016. május, Christie's, New York – 2 405 000 dollár

Cindy Sherman: Untitled 48 (1979) – 2014. november, Sotheby's, New York – 2 225 000 dollár (becsérték: 1,5–2 millió dollár; 1999 májusában a Christie's New York-i árverésén 200 500 dollárért kelt el)

Man Ray: Portrait of a Tearful Woman (Könnyező nő portréja; 1936) – 2017. május, Christie's, New York – 2 167 500 dollár

Cindy Sherman: Untitled 92 – 2007. május, Christie's, New York – 2 112 000 dollár

Andreas Gursky: Rhein (1996) – 2013. május, Phillips, New York – 1 925 000 dollár

Thomas Struth: Pantheon, Rome (1990) – 2015. május, Sotheby's, New York – 1 810 000 dollár

Gilbert & George: Red Morning (Hate) (1977) – 2013. november, Christie's, New York – 1 805 000 dollár

Richard Prince: Untitled (Cowboy) (2001) – 2017. május, Sotheby's, New York – 1 812 500 dollár

Dmitrij Medvegyev: A tobolszki Kreml madártávlatból (2008) – 2010. január, Szentpétervár (játékonysági árverés) – 51 millió rubel (1,75 millió dollár; 327,2 millió forint; vevő: Mihail Zingarevics)

Andreas Gursky: Shanghai (2000) – 2015. július, Sotheby's, London – 1 109 000 font (1 630 230 dollár)

Edward Weston: Nude (1925) – 2008. április, Sotheby's, New York – 1 609 000 dollár

Moholy-Nagy László: Fotogramm (1925) – 2012. december, Sotheby's, New York – 1 482 500 dollár (becsérték: 300 000–500 000 dollár)

Herbert Bayer: Lonely Metropolitan (1932) – 2012. december, Sotheby's, New York – 1 482 500 dollár (becsérték: 300 000–500 000 dollár)

Alfred Stieglitz: Georgia O'Keefee (Hands) (1919) – 2006. február, Sotheby's, New York – 1 470 000 dollár

Gilbert & George: Shag Stiff (1977) – 2017. március, Sotheby's, London – 1 148 750 font (1 399 178 dollár)

Andreas Gursky: Pyongyang IV (2007) – 2015. november, Sotheby's, New York – 1 390 000 dollár

Richard Prince: Untitled (Cowboy) (2001) – 2015. június, Christie's, London – 842 500 font (1 327 527 dollár)

Gustave Le Gray: Bateaux Quittant le Port du Havre (Hajók hagyják el Le Havre kikötőjét; 1856 vagy 1857, 12×16 inch, albumin) – 2011. június, Rouilla, Vendôme – 917 000 euró (1 305 000 dollár)

Alfred Stieglitz: Georgia O'Keefee (Nude) (1919) – 2006. február, Sotheby's, New York – 1 360 000 dollár

Gilbert & George: Cherry Blossom No.5 (1974) – 2015. május, Christie's, New York – 1 265 000 dollár

Thomas Struth: Pantheon, Rome (1990) – 2013. június, Sotheby's, London – 818 500 font (1 262 209 dollár)

Richard Prince: Untitled (Cowboy) (1989) – 2005. november, Christie's, New York – 1 248 000 dollár

Richard Avedon: Dovima with elephants (1955) – 2010. november, Christie's, Párizs – 841 000 euró (1 151 976 dollár)

Richard Prince: Untitled (Cowboy) (1986) – 2015. március, Phillips New York – 1 145 000 dollár

Gilbert & George: Red Morning (Hell) (1977) – 2017. október, Christie's, London – 848 750 font (1,1 millió dollár)

Ai Weiwei: Dropping a Han Dynasty Urn (három fotóból álló sorozat; 3/8) – 2016. február, Sotheby's, London – 755 000 font (1 091 806 dollár)

Edward Weston: Nautilus (1927) – 2010. április, Sotheby's, New York – 1 082 500 dollár

Thomas Struth: Pantheon, Rome (1990) – 2007. november, Christie's, New York – 1 049 000 dollár

[Kevin Abosch: Potato 345 (162×162 cm, alumíniumra kasírozott fotó) – 2016, magánüzlet – 1 000 000 euró (1,081 millió dollár)] [4]

Andreas Gursky: Kuwait, Stock Exchange II (2008) – 2013. június, Sotheby's, London – 662 500 font (1 021 641 dollár)

[1] Az összes itt szereplő összeg a leütések utáni jutalékokkal megemelt árat jelenti, vagyis azt az összeget, amelyet a vevő végül kifizetett a tételért. A jobb áttekinthetőség érdekében a nem dollárban történt leütések esetében az aktuális valutát a leütés időpontjában érvényes árfolyamon dollárra átszámítva is megadom, és a dollárértékek szerint állítom sorba a tételeket. Ahol tudom, ott ugyancsak a napi árfolyamon számolva megadom a tételek árának forintértékét is. A [] jelek között közölt tételek részben magánüzletek (ezekben az esetekben természetesen nincs jutalék), illetve valamiképpen bizonytalanok; az okokat mindenhol jegyzetben részletezem. Elképzelhető, hogy a listából minden igyekezetem ellenére – esetleg valamelyik kisebb aukciósházban történt leütés esetében – kimaradhatott 1 millió dollár felett elkelt tétel.

[2] Mivel ebben az esetben nem egyetlen fotográfia, hanem egy a művész által több korábbi saját fotójából összeállított tablóról van szó, kérdés, hogy ez az egyetlen műtárgy vajon „egyetlen fotónak”, esetleg egyetlen tételként értelmezhető „fotósorozatnak” számít-e. A fotóárverési toplisták általában nem szokták szerepeltetni.

[3] Ennek a magáneladásnak a tényét a fotós tette közzé, semmilyen más független forrás nem erősítette meg, ezért a fotóárverési toplisták általában nem (vagy csak nagyon ritkán) szokták szerepeltetni.

[4] Ez a magánüzlet ugyan megjelent a sajtóban, de semmilyen hivatalosnak elfogadott forrás nem erősítette meg, a fotóárverési listák általában fenntartással kezelik.